

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Mūsų didžioji pergalė

2013-03-08

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: Kultūra

AUTORIUS: Juozapas Kazimieras Valaitis

DATA: 2013-03

Mūsų didžioji pergalė

Juozapas Kazimieras Valaitis

Pirmadienį švęsime Kovo 11-tosios sukaktį. Prisiminsime dieną, kai iš Vilniaus „miestui ir pasauliui“ buvo paskelbta apie Lietuvą, prisikeliančią po netekčių ir nevilties dešimtmečių. Paskelbta daug kam netikėta žinia, kad okupacija lietuvių tautos nepalaužė. Mums tą dieną sumišo džiaugsmas, tikėjimas, viltys, nerimas. Buvo sunku patikėti, kad Lietuva bus laisva, kad Rusija laisvės siekio neužgniauš.

Šimtai tūkstančių žmonių mitinguose, demonstracijose, masinėse akcijose pasauliui įtikinamai rodė paramą politinės vadovybės veiksams. Stebėtinau daug entuziazmo, net mistiško tikėjimo Sąjūdžio vadovais ir ateitimi. Kovo 11-osios negalėjo būti be Lietuvos žmonių, nebijousių jokių sunkumų, nepriteklių, nebijousių net tankų, pasiryžusių aukotis. Ir aukojosi.

Yra ką prisiminti. Yra ką švęsti.

1991 m. sausis pareikalavo tautos tvirtybės, kraujo, bet neišgąsdino, nepriverė atsitraukti. Tą sausio 13-tosios naktį žmonės prie Parlamento ne tik neišsibėgiojo, bet palaipsniui aikštę užpildė sausakimšai. Sausio išbandymai nebuvo paskutiniai.

1990 kovo 11-tąją nei mitingų eiliniai, nei politikos didieji negalėjo numatyti, koks nelengvas laisvės kelias. Praėjus tik keleriems metams dainuojančią revoliuciją pakeitė kita. Lydima brutalių gaujų siautėjimo, šūvių, sprogimų, gaisrų ir įvairiausių kombinacijų vyko privatizacija. Vertingiausias valstybės turtas su menkomis išimtimis atsidūrė buvusios nomenklatūros ir su ja susijusių asmenų rankose. Taip buvo klojami naujosios Lietuvos pamatai, nubrėžtos valstybės raidos esminės gairės. Taip išryškėjo naujojo valstybės politinio elito kontūrai. Palaipsniui sovietinį komunizmą Lietuvoje pakeitė neoliberalių rinkos fundamentalistų nuožmus socialinis eksperimentas. Tada ir nuslopo masinis entuziazmas, išblėso, rodės, toks tvirtas tikėjimas valstybės ateitimi. Nutilo buvusios revoliucijos dainos. Vietoj jų pasigirdo „ne už tokią Lietuvą kovojom“. Entuziazmas, tikėjimas, pilietiškumas, patriotizmas, dora, liaudies dainos pralaimėjo nomenklatūros sutelktumui ir jos turimiems resursams. Paaiškėjo, kad politika tai ne gražūs lozungai, mitingai, išmintingi straipsniai laikraščiuose ar sentimentai savo

valstybei.

Šiandien mes esame Europos Sąjungoje (esminis geopolitinis faktas), bet pagal įvairius parametrus, kuriuos gali rasti Europos statistikos biuro („Eurostat“) leidiniuose, esame kitokie nei kiti europiečiai. Yra daug dalykų, dėl kurių mums visiems turi skaudėti galvas.

Plačiai žinoma, kad Lietuva Europoje yra **pirmoje vietoje** pagal mokesčių dalies bendrajame vidaus produkte menkumą (2011 m. 26,4 proc. nuo BVP; ES vidurkis! – 40 proc.). Ne statistikos suvestinėse, o kasdieniame gyvenime tai reiškia badmirišką viešojo sektoriaus finansavimą, menkas valstybės investicijas, nedarbą, visuomenės apačių skurdą.

Valstybėje dominuojanti klasė susikūrė išskirtines sąlygas, leidžiančias jai nevykdyti visuomenei ir valstybei išsipareigojimų, kurie lyg ir savaime suprantami kokioje Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Slovėnijoje ar Lenkijoje. Lietuvoje nėra Europoje, Jungtinėse Valstijose ir daug kur kitur įprastų progresinių ar kitų mokesčių, dar XX amžiaus viduryje tapusių įprastu Vakarų visuomenės standartu. Kitokia, išskirtinė neoliberalioji Lietuva. Ir tą teiginį gali patvirtinti palietęs bet kurį kitą aspektą. Kitokia ne tik lyginant su Skandinavija, bet ir su tais pačiais lenkais ar čekais.

Tokia neoliberali politika, kartu su kitais iš jos išplaukiančiais veiksniais, lemia visuomenės susiskaldymą, nusivylimą, didelės dalies visuomenės skurdą, socialinę atskirtį, masinę, daug kartų (tai esminis skirtumas!) kitų Europos šalių rodiklius viršijančią emigraciją. Lietuvių emigracijos mastai Europoje neturi analogų. Šimtai tūkstančių lietuvių – neproporcingai didelė piliečių dalis – paliko Tėvynę. Tokia emigracija – ne masinio pamišimo, o specifinės, Lietuvoje vykdomos socialinės ir ekonominės politikos rezultatas.

Politinio elito įgyvendinama politika lemia tautos ir valstybės pamatų irimą. O liaudžiai pasakojama apie kažkokią „globalią Lietuvą“. Tačiau nėra ir niekad nebus kitos Lietuvos, nei ši prie Neris ir Nemuno.

Tas tiesas pradeda suprasti vis daugiau Lietuvos žmonių. Po ilgo tylėjimo vis garsiau skamba klausimas, koks intelektualų vaidmuo žudant valstybę. Kokia labiausiai išsilavinusios visuomenės dalies pozicija tautai ir valstybei grėsmingų slinkčių akivaizdoje? Šiandien kai kurie intelektualai savo veiksmais atsako į šį klausimą. Jie organizuojasi, nepaisydami tampymų po teismus ir skiriamų baudų (valdžia išūliai pažeidinėja Lietuvos Respublikos Konstituciją (žr. 36 str.)), vis dažniau pasirodo mitinguose, viešai kalba apie valstybės gyvenimo skaudulius. To labai trūko dar prieš keletą metų. Be inteligentijos pilietinės atsakomybės, aiškaus atsakomybės už tautą ir valstybę įsisąmoninimo, be kryptingo veikimo mūsų valstybėje niekas nepasikeis.

Šiandien vis daugiau jaunimo gatvėse su trispalvėmis švenčia mūsų valstybės šventes. To labai bijo valstybei ir tautai primetę savo valią, nustatę tik jiems vieniems priimtinas gyvenimo taisykles. Jie bijo nepatogių klausimų, bijo tiesos žodžių.

Kovo 11-oji – mūsų pergalės už valstybę ir tautą šventė. Nuostabus didingos praeities prisiminimas. Viltis ateičiai. Istorija nesibaigė prieš 23-ejus metus. Nesibaigia istorija ir šiandien.

